

آفت‌های تهدیدکننده فرهنگی انقلاب اسلامی با تاکید بر

بیانات امام خامنه‌ای (مد ظله العالی)

زلیخا بابایی¹

چکیده

ماندگاری انقلاب اسلامی در جهت نیل به اهداف والا که از اسلام ناب محمدی سرچشمه می‌گیرد و تا ظهور منجی بشریت ادامه خواهد داشت، امری ضروری است. در این مسیر آفات فرهنگی متعددی، انقلاب اسلامی را از درون و بیرون تهدید می‌کند. از جمله آفات درونی، ترویج فرهنگ دنیا طلبی، تجدد گرایی افراطی، جدایی حوزه از دانشگاه، تحریف ارزش‌ها، ناتمام گذاشتن آرمان‌های انقلاب، غفلت از پرورش نیروی انسانی، تبلیغات در جهت تضعیف رهبری، ابتذال فرهنگی و تضعیف اندیشه و روحیه انقلابی است که هر یک از این آفات، می‌تواند خطری جدی برای انقلاب اسلامی محسوب شود. از آفات بیرونی که انقلاب اسلامی را تهدید می‌کند، تهاجم فرهنگی، ترویج ملی‌گرایی در برابر اسلام‌خواهی، ترویج تبلیغات اسلام‌ستیزی و ترویج قومیت گرایی است که هر یک از این موارد می‌تواند سبب تضعیف ارزش‌های انقلاب اسلامی شود. این پژوهش به روش کتابخانه‌ای با بررسی کتب و مقالات مرتبط، به بررسی آفات تهدیدکننده انقلاب اسلامی با تاکید بر بیانات امام خامنه‌ای (مد ظله العالی) پرداخته است.

کلیدواژه

آفت، انقلاب اسلامی، تهدید فرهنگی

¹ سطح ۲، حوزه علمیه کوثریه

مقدمه

انقلاب اسلامی ایران یک انقلاب استثنائی و یک پدیده‌ی منحصر به فرد در قرن بیستم بود. شک نباید کرد که انقلاب اسلامی ایران از همه‌ی انقلاب‌ها جدا است. هم در پیدایش و هم در کیفیت مبارزه و هم در انگیزه‌ی انقلاب و قیام. تمایزی که آگاهی از آن کمک مؤثری در شناخت توانایی‌های انقلاب اسلامی می‌کند و بهره‌برداری از آن در جهت اصلاحات اساسی در کشور دارای اهمیت بسیار است. از ویژگی‌های منحصربه‌فرد انقلاب اسلامی، تداوم و استمرار آن است. این امر باعث شده تا با وجود گذشت ۴۵ سال از پیروزی انقلاب، همچنان نسیم روح‌بخش آن در ایران و جهان در جریان بوده و دل و روح تشنگان حق و عدالت را بنوازد. حضرت آیت‌الله خامنه‌ای این خصوصیت ماندگاری انقلاب را ناشی از سخن حق انقلاب می‌دانند: «سخن انقلاب، سخن حق» [است]. این، خاصیت حق است. «مَثَلًا كَلِمَةً طَيِّبَةً كَشَجَرَةٍ طَيِّبَةٍ»^۲؛ این یک درخت پاکیزه و سالم و خوش‌نهادی است که در زمین سالم رشد می‌کند. «أَصْلُهَا ثَابِتٌ وَفَرْعُهَا فِي السَّمَاءِ»^۳؛ ریشه‌اش محکم است، شاخ و برگش هم رفته بالا. «تُؤْتِي أُكْلَهَا كُلَّ حِينٍ بِإِذْنِ رَبِّهَا»^۴؛ میوه‌ی او هم همیشگی است و در هر فصلی میوه‌ی خود را می‌دهد.^۵ از آن‌جا که انقلاب اسلامی ایران و نظام شکل گرفته بر پایه آن، بر اساس مؤلفه‌های فرهنگی و اعتقادی ایجاد گشتند لذا صیانت و حفاظت از ارزش‌های فرهنگی در آن بسیار حائز اهمیت می‌باشد. در همین راستا، شناسایی آفت‌هایی که فرهنگ کشور را با تهدید مواجه می‌سازند به منظور تثبیت امنیت فرهنگی در جامعه ضروری به نظر می‌آیند.

در رابطه با این پژوهش کتب و مقالاتی بررسی شده است.

مقاله‌ی "آسیب‌ها و تهدیدات فرهنگی اجتماعی انقلاب اسلامی بر مبنای بیانیه گام دوم" به قلم مسلم مرتضی پور، سید محمدرضا رشیدی آل هاشم و علی کاوه راد است که تحولات ساختاری دو دهه قبل را که شامل تحول در ترکیب فرهنگی جامعه از طریق اشاعه شبکه‌ای از مدارس و دانشگاه‌های ارتباطات رسانه‌ای، افزایش شهرنشینی، جمعیت باسواد و روشنفکر و رشد صنعت می‌باشد را با نظریه فرهنگی مقام

^۲ابراهیم: ۲۴

^۳همان.

^۴ابراهیم: ۲۵.

^۵بیانات در دیدار جمعی از مردم آذربایجان، ۱۳۸۸/۱۱/۲۸

معظم رهبری (مدظله العالی) به عنوان مبنای نظری و چالش های فرهنگی - اجتماعی انقلاب اسلامی مورد بررسی قرار داده است.

مقاله‌ی "آسیب شناسی فرهنگی انقلاب اسلامی از دیدگاه مقام معظم رهبری مدظله العالی" نوشته‌ی علی جان مرادی جو است که در این مقاله، عدم تمدن سازی فرهنگی و توقف در عرصه‌ی سیاسی و اجتماعی، تداخل وظایف و فعالیت های موازی نهادهای فرهنگی و به روز نبودن نهادهای فرهنگی را به عنوان تهدیدها و آسیب های فراوری انقلاب اسلامی مورد بررسی قرار داده است.

مقاله‌ی "آسیب شناسی اجمالی انقلاب اسلامی از دیدگاه امام خمینی (ره)" به تلاش سیروس حاجی زاده است که عوامل. پیدایش انقلاب از دیدگاه امام خمینی، اصول اساسی نظام اسلامی مبتنی بر انقلاب ۱۳۵۷ و آسیب شناسی سیاسی و اقتصادی نظام اسلامی از دیدگاه امام خمینی را بررسی نموده است.

مقاله‌ی "تهدید های فرهنگی در سطح مردم و حکومت از منظر امام خمینی(ره)" نوشته‌ی محمدحسین جمشیدی و سید محمدجواد قربی است. وی در این پژوهش راهبردهای استکبار جهانی برای تحقق سلطه خود در عرصه فرهنگی در سطح مردم و حکومت را در اندیشه سیاسی امام خمینی(ره) بیان نموده است. در رابطه با پژوهش حاضر، می‌توان این نکات را بیان نمود که انقلاب اسلامی را آفت‌هایی از درون تهدید می‌کند و می‌تواند منجر به افول آن گردد. مشکلاتی که همراه و درون انقلاب می‌باشد، «آفت» های انقلاب، و مشکلاتی که از بیرون، انقلاب و انقلابیون را تهدید می‌کند، «موانع» انقلاب شناخته می‌شود. آنچه در پی می‌آید مروری بر گوشه‌هایی از آفت‌ها و موانعی است که انقلاب اسلامی را تهدید می‌کند و توجه به آن‌ها بر همه دلسوزان این نهال مقدس و حافظان آن لازم و ضروری است. پیش از پرداختن به اصل موضوع، یادآوری این مطلب ضروری است که آفات انقلاب را می‌توان به دو دسته کلی تقسیم نمود: الف) آفات طبیعی: که دست بشر یا در آن‌ها دخالتی ندارد و یا اگر دارد دخالت تام ندارد، مثل افزایش بی‌رویه جمعیت، توزیع نامناسب جمعیت، مهاجرت بی‌رویه، بی‌سوادی و حوادث طبیعی همچون سیل، زلزله و خشکسالی. ب. آفت‌های انسانی؛ که دست بشر در پیدایش آن‌ها نقش دارد. مراد از آفت‌ها، در این پژوهش نیز همین نوع دوم است که این آفت‌ها در دو بعد درونی و بیرونی و از جهت فرهنگی با توجه به بیانات امام خامنه‌ای (مدظله العالی) تبیین گردیده است.

مفاهیم

-آفات

آفات، جمع آفت به معنای آسیب، بلا، زیان و هر چیزی که مایه تباهی و فساد است، می‌باشد. آفت هر پدیده‌ای بستگی به نوع آن پدیده و اجزای تشکیل دهنده و شرایط آن دارد.⁶

واژه «آفت»، اسم مصدر است از ریشه «أوف» یا «أیف»⁷ به معنای آسیب، گزند، بیماری و عیبی که بر چیزی عارض شود و موجب فساد و تباهی آن گردد.⁸

أوف: الآفة: العاهة⁹، عَرَضَ مُفْسِدٌ لِمَا أَصَابَ مِنْ شَيْءٍ... وَطَعَامٌ مَوْوَفٌ: أَصَابَتْهُ آفَةٌ¹⁰ و إيف الطَّعامُ، فَهُوَ مَئِيفٌ... وَ قَدْ إيفَ الزَّرْعُ عَلَى مَا لَمْ يُسَمَّ فاعِلُهُ، أَيْ أَصَابَتْهُ آفَةٌ فَهُوَ مَوْوَفٌ مِثْلُ مَعُوفٍ.¹¹ أوف: آفت: آسیب. در آفت، عارضه‌ای است که به هر چه برسد، نابودش می‌کند... غذای مئوف، غذایی است که آفت زده. «ایف الطعام»، یعنی غذای آسیب زده... «ایف الزرع» به صورت فعل مجهول، آن جایی که آفت، مشخص نباشد، پس آن، «مؤوف» است.

آفت: آسیب، تباهی، آفت بر سبب آفت، مانند سیل و صاعقه نیز اطلاق شده است. تفاوت آن با عیب و تلف در این است که آفت در فرض نابودی آفت زده هم صدق می‌کند، ولی قوام عیب به بقای معیوب است. تلف نیز به معنای تباهی و نابودی است؛ لیکن سبب آن می‌تواند آفت باشد یا غیر آن. در بسیاری از ابواب، مانند صلات، تجارت، لعان، کفارات، قضاء و دیات از آن سخن گفته شده است.

اقسام: آفت به اعتبارهای گوناگون، تقسیم پذیر است. به اعتبار سبب، به آسمانی - مانند صاعقه - و زمینی - مانند سیل - و به اعتبار متعلق، به آفت انسانی - مانند لالی و کری¹²

تهدید فرهنگی

تهدید

این واژه از حیث لغوی به معنای ترساندن بیم و بیم دادن به کاررفته¹³

تهدید یک خطر بالقوه است که هنوز محقق نشده و صرفاً در حد یک ایده می‌باشد به عبارت دیگر تهدید، مفهومی به کلی انتزاعی است به طوری که تعیین زمان و چگونگی مورد تهدید واقع شدن به سادگی امکان پذیر نمی‌باشد.¹⁴

^۶ الهامی نیا، علی اصغر، اخلاق عبادی، ج ۱، ص ۲۰۳

^۷ اسماعیل بن عباد، صاحب، المحيط فی اللغة، ج ۱۰، ص ۴۳۷

^۸ محمدی ری شهری، محمد، دانشنامه میزان الحکمه، ج ۹، ص ۳۳۷.

^۹ ابن منظور، لسان العرب، ج ۹، ص ۱۶

^{۱۰} ابن سیده، المحکم و المحيط الاعظم، ج ۱۰، ص ۵۴۹

^{۱۱} ابن منظور، لسان العرب، ج ۹، ص ۱۶

^{۱۲} هاشمی شاهرودی، محمود، فرهنگ فقه فارسی، ج ۱، ص ۱۴۳.

^{۱۳} معین، محمد، فرهنگ فارسی، ج ۱، ص ۱۲۷۳

^{۱۴} اسکندری، حمید، دانستنی‌های پدافند غیر عامل دوره عمومی مدیران و کارکنان دستگاههای اجرایی، ص ۱۷.

تهدید با تلقی عمومی از امنیت به ویژه در گذشته تهدید بیشتر به عنوان یک شاخص در شناساندن امنیت مد نظر بوده است.¹⁵ تهدید یک حالت وضعیت خاص، رفتار و پدیده ای است که برداشتهای گوناگونی از آن وجود دارد و حد و مرز آن اعتباری و به عبارتی زمانمند و مکان مند است. مبانی فکری اندیشه سیاسی و محیط امنیتی بر تعریف تهدید، قدرت و امنیت تأثیر تعیین کننده ای دارد. ممکن است پدیده و یا مسئله ای برای جامعه ای پدیده ای عادی و یا مسئله ای اجتماعی باشد در حالی که همان پدیده و وضعیت برای جامعه دیگر مسئله غیر عادی خطر یا بحران امنیتی به شمار آید.¹⁶

تهدید عمل یا پیامد یک سلسله از حوادث است که یا طی زمانی کم و بیش کوتاه، کیفیت زندگی ساکنان کشور را مورد چالش قرار دهد و یا گزینه‌ها و دامنه اختیار فراروی حکومت، دولت یا کنشگران غیر حکومتی را به شدت محدود کرده و آنها را در تنگنا قرار دهد.¹⁷

فرهنگ

واژه فرهنگ مرکب از فر به معنای (شان، شوکت نور و پرتو، برازندگی و ...) و به معنای (سنگینی و وقار قصد و اراده سپاه و ...) است.¹⁸

و نیز به معنای ادب، تربیت، دانش، علم، معرفت، مجموعه آداب و رسوم، مجموعه علوم و معارف و هنرهای یک قوم به کار می‌رود.¹⁹

در دیدگاه اسلامی مجموعه ای از عقاید، نظام حقوقی و اصول اخلاقی و ارزشی است که بر اساس عدالت حکمت، مصلحت و نظم از سوی وحی الهی برای هدایت و سعادت دنیوی و اخروی انسانها ارائه گردیده و در برخورد با فرهنگهای اختصاصی افراد و ملت‌ها، اصول و روشهای همگون را تثبیت و شیوه‌های مغایر را دگرگون ساخته و نقاط منفی و اصول مردود و شرک آلود را اصلاح و محیط زندگی را سالم سازی (تأسیس) می‌کند.²⁰

تهدید فرهنگی

در اواخر دهه ۱۹۸۰ پس از جنگ جهانی و از بین رفتن تدریجی ساختارهای جنگ سرد و جهان دوقطبی در نظام بین‌المللی فرصتی برای رشد مفهوم موسع تهدید به سایر جوانب ایجاد گردید. مکتب کپنهاک

^{۱۵} باقری، سیامک، یوسفی، جعفر، چیستی تهدید نرم در امنیت نرم، ص ۳۹.

^{۱۶} نانینی، علی محمد، مفهوم و ابعاد تهدید نرم در مطالعات امنیتی در جنگ نرم و قدرت نرم از نظریه تا عمل، ص ۱۵۸.

^{۱۷} افتخاری، اصغر، مراحل بنیادین امدیشه در مطالعات امنیت ملی، ص ۲۵.

^{۱۸} دهخدا، علی اکبر، لغت نامه، ص ۵۸۶.

^{۱۹} معین، محمد، فرهنگ فارسی، ص ۱۸۲۳.

^{۲۰} خسروی، مرتضی، امنیت در قرآن (رویکردی تفسیری تبیینی)، ص ۲۲.

نتیجه گیری

از مجموع مطالب مذکور در این پژوهش به دست می‌آید:

- ۱- آفاتی از درون انقلاب اسلامی را تهدید می‌کند .
- ۲- ترویج فرهنگ دنیا طلبی، با تاکید بر لذت‌های مادی و معنوی، می‌تواند سبب غفلت از اهداف معنوی انقلاب شود.
- ۳- تجددگرایی افراطی، تلفیق اسلام با اندیشه‌های غیر اسلامی برای زیبا جلوه دادن آن، به نفی هویت اسلامی و انقلابی جامعه، شکاف بین نسل‌ها و کاهش انسجام اجتماعی منتهی می‌شود.
- ۴- جدایی حوزه و دانشگاه، می‌تواند به عدم تولید علم مبتنی بر ارزش‌های اسلامی و همچنین عدم توجه به مسائل اجتماعی و سیاسی منجر شود.
- ۵- تحریف ارزش‌ها که معمولاً با استفاده از رسانه‌ها و ابزارهای تبلیغاتی صورت می‌گیرد، پایه‌های فکری و فرهنگی انقلاب اسلامی را تضعیف می‌نماید.
- ۶- هنوز همه‌ی آرمان‌های داخلی و خارجی انقلاب تحقق نیافته است، ناتمام گذاشتن آرمان‌های انقلاب، ممکن است انگیزه مردم را برای مشارکت در فعالیت‌های اجتماعی و سیاسی کاهش بدهد.
- ۷- پرورش نیروی انسانی، در پیشرفت مادی و معنوی کشور، جهش ایجاد می‌کند و غفلت از این مسئله ممکن است جامعه را با کمبود نیروهای کارآمد مواجه کند که بتوانند آرمان‌های انقلاب را پیش ببرند.
- ۸- تبلیغات در جهت تضعیف رهبری که معمولاً از سوی گروه‌های معارض و رسانه‌های بیگانه انجام می‌شود، هدف آن ایجاد شکاف بین مردم و رهبری است. این امر سبب بی‌اعتمادی مردم و کاهش حمایت اجتماعی آنان می‌شود.
- ۹- پدیده ابتذال فرهنگی که معمولاً با ترویج محتوای بی‌ارزش و سطح پایین در رسانه‌ها و فضای مجازی با ترویج پوچ‌گرایی و تضعیف باورهای اسلامی همراه است، سبب ایجاد فساد اجتماعی و تضعیف انقلاب اسلامی خواهد شد.

۱۰- شرط دوام حیات جمهوری اسلامی وجود انگیزه‌های انقلابی و وجود روحیه‌ی انقلابی است. تضعیف

اندیشه و روحیه انقلابی، حیات انقلاب اسلامی را با تهدید جدی مواجه می‌سازد.

۱۱- آفاتی از بیرون انقلاب اسلامی را تهدید می‌کند.

۱۲- در تهاجم فرهنگی که با استفاده از رسانه‌ها، شبکه‌های اجتماعی و ابزارهای تبلیغاتی صورت می‌گیرد،

هدف، تغییر نگرش‌ها، باورها و رفتارهای مردم و در نهایت شکست انقلاب اسلامی است.

۱۳- ترویج ملی‌گرایی با هدف تقویت هویت ملی، سبب کاهش توجه به ارزش‌های اسلامی و ایجاد تنش و

اختلافات داخلی می‌شود. از طرفی قومیت‌گرایی با هدف تقویت هویت قومی بر اساس نژاد یا زبان خاص،

ممکن است موجب کاهش انسجام اجتماعی، تضعیف پایه‌های اقتدار کشور و در نتیجه تفرقه در میان ملت

و اقوام ایران اسلامی گردد.

۱۴- دشمنان انقلاب اسلامی ضمن حفظ منافع خود، تبلیغاتی با هدف ایجاد هراس و نفرت از مسلمانان

انجام می‌دهند. در برابر این مسئله نباید متغفل بود. این عمل با وحدت مسلمین و بصیرت‌افزایی به

خصوص در نسل جوان، خنثی خواهد شد.

منابع

۱-قرآن

۲-اسکندری، حمید، دانستنی‌های پدافند غیر عامل دوره عمومی مدیران و کارکنان دستگاه‌های

اجرایی، تهران: نشر بوستان حمید، چاپ ششم، ۱۳۹۴.ش.

۳-افتخاری، اصغر، مراحل بنیادین امیدیشه در مطالعات امنیت ملی، تهران: پژوهشکده مطالعات

راهبردی، ۱۳۸۱.ش

۴-الهامی نیا، علی اصغر، اخلاق عبادی، ج ۱، قم: تحسین، ۱۳۸۱.ش.

۵-باقری، سیامک، یوسفی، جعفر، چیستی تهدید نرم در امنیت نرم، ج ۱، تهران، دانشگاه امام حسین

علیه السلام، ۱۳۹۰.ش.

۶-تقوی مقدم، مصطفی، تحلیلی بر اسلامی کردن دانشگاه‌ها، تهران، دارالحدیث، ۱۳۷۵.ش.

۷-خسروی، مرتضی، امنیت در قرآن (رویکردی تفسیری تبیینی)، تهران: دانشگاه عالی دفاع ملی،

۱۳۹۴.ش.

۸-خمینی، روح الله، صحیفه امام، تهران: موسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (ره)، ج ۱۸، چاپ پنجم،

۱۳۸۹.ش.

۹-----□□---، ج ۱۵،

۱۳۶۰ه.ش.

۱۰-دهخدا، علی اکبر، لغت نامه، تهران: موسسه دهخدا، ۱۳۷۹ ه.ش.

۱۱-شعبانی، محمدرضا، عبدالله، هندیانی، بسیج، شناخت و مدیریت تهدیدات نرم در قدرت نرم،

جلد ۳، تهران: پژوهشکده مطالعات و تحقیقات بسیج، ۱۳۸۸ه.ش.

۱۲-شفیعی سروستانی، اسماعیل، تهاجم فرهنگی و نقش تاریخی و روشنفکران، تهران: کیهان،

۱۳۷۲ه.ش.

۱۳-عصاریان نژاد، حسین، تهدیدهای نرم و راهبردهای مقابله، تهران: دانشگاه عالی دفاع مقدس،

۱۳۸۸ه.ش.

۱۴-محمدی ری شهری، محمد، دانشنامه میزان الحکمه، ج ۹، قم: موسسه علمی فرهنگی دارالحديث،

۱۳۸۶ه.ش.

۱۵-مطهری، مرتضی، پیرامون انقلاب اسلامی، تهران: صدرا، ۱۳۷۸ه.ش.

۱۶-----، بررسی اجمالی نهضت‌های اسلامی در صدساله اخیر، تهران: صدرا،

۱۳۸۹ه.ش

۱۷-----، خدمات متقابل اسلام و ایران، تهران: صدرا، ۱۳۶۲ه.ش.

۱۸-معین، محمد، فرهنگ فارسی، ج ۱، تهران: انتشارات امیرکبیر، ۱۳۷۵ه.ش.

۱۹-----، تهران: انتشارات زرین، ۱۳۸۲ه.ش.

۲۰-منصوری، جواد، جنگ فرهنگی علیه انقلاب اسلامی، تهران: آستان قدس رضوی، ۱۳۷۶ه.ش.

۲۱-نائینی، علی محمد، مفهوم و ابعاد تهدید نرم در مطالعات امنیتی در جنگ نرم و قدرت نرم از

نظریه تا عمل، گردآوری: حجت الله مرادی، تهران: نشر ساقی، ۱۳۸۹ه.ش.

۲۲-هاشمی شاهرودی، محمود، فرهنگ فقه فارسی، ج ۱، قم: موسسه دائرة المعارف الفقه الاسلامی،

۱۳۸۲ه.ش.

- ٢٣- خلیجی اسکوئی، محسن؛ ارسطو، عبدالکریم ، ملی گرایى و وحدت اسلامى، تعامل یا تقابل؟، فصلنامه مطالعات ملی سال دهم، شماره ٤، ١٣٨٨ ه.ش.
- ٢٤- ابن سیده، المحکم و المحيط الاعظم، ج ١٠، بیروت: دارالکتب العلمیه، ١٤٢١ ه.ق
- ٢٥- بن منظور، لسان العرب، ج ٩، بیروت: دار صادر، ١٤١٤ ه.ق.
- ٢٦- سماعیل بن عباد، المحيط فی اللغة، ج ١٠، بیروت: عالم الکتب، ١٤١٤ ه.ق.